

Ad: Hrozivá úroveň některých SŠ a VŠ studentů

Se zájmem jsem si přečetl příspěvky o úrovní některých studentů na naší alma mater. Tvrzení pana Ing. M. Jurečky (ŽUP č. 14, s. 9), že zdejší učitelé vlastně „pláčejí nad vlastním hroblem“ je ale zavádějící – přinejmenším systémově (jak se dnes s oblibou říká). Školský systém každého státu je jednotou diverzifikace vertikální a horizontální. Diverzifikace vertikální je dnes přirozená a konstantní. Sestává z předškolní výchovy, a dále ze školství primárního, sekundárního, terciárního a postgraduálního. V euroatlantském prostoru dnes jednoznačně vládne snaha poskytnout sekundární, ale i terciární školství maximálnímu počtu uchazečů. Je tedy zcela zákonitě, že absolutně klesá kvalita absolventů středních a vysokých škol. Ilustruje tuto skutečnost čísla z Univerzity Palackého. V roce 1988 studovalo na čtyřech fakultách naší univerzity přes 5 000 studentů, přičemž počet pracovníků dosáhl čísla 1 631 osob. Na počátku roku 2007 studuje na sedmi fakultách UP takřka 20 000 studentů a počet jejich pracovníků se pohybuje kolem 2 000.

Jak se lze systémově bránit poklesu kvality absolventů sekundárního a terciárního školství? Právě a jen aktivní diverzifikací horizontální, která v České republice (na rozdíl od situace na západ od našich hranic) schází. V zásadě jde o to, aby existovaly střední a vysoké školy, které budou masově vycházet vstříc „hladu po vzdělání“. A vedle těchto zařízení budou elitní školy, na nichž po-

ptávka po vzdělání převyšuje jejich kapacitní nabídku. A právě tyto školy si budou moci vybírat (a dále připravovat) studenti talentovanější, chytřejší a pracovitější. Podle mého názoru je v České republice nutnost horizontální diverzifikace ještě vyhocena demografickým regresem ze začátku devadesátých let minulého století. Ten právě nyní dopadá na střední školy a za čtyři roky zasáhne i školy vysoké, navíc do budoucnosti takřka napořád: vždýt současný „minibabyboom“ rozhodně nedosahuje hodnot natalitativity z konce osmdesátých let minulého století. A ještě dává čísla. Před třemi roky nastoupilo do prvních ročníků základních škol 90 000 žáků, do prvních ročníků škol vysokých pak 75 000 studentů.

Již dlouhá léta volá po zvyšování kvality naší univerzity v univerzitním časopise zejména prof. M. Hejtmánek, neméně naléhavě poukazuje na tuto „conditio sine qua non“ další existence Univerzity Palackého i její rektor prof. L. Dvořák, obecnou deklaraci o přechodu ke „kvalitativní“ univerzitě obsahují i základní koncepční dokumenty UP. A pravděpodobně každý obor pěstovaný na UP řeší nelehké dilema, zda bude oborem orientovaným primárně výzkumem s velkým počtem studentů, nebo oborem koncipovaným primárně badatelsky (a prokazatelně dosahujícím vynikajících výsledků výzkumů) s omezeným počtem studentů pečlivě vybíraných.

PhDr. P. Urbásek, ředitel Archivu UP

Děs a bída UP

aneb To by se studentovi stát nemělo

Tak od plic jsem se už dlouho nezasmál. Virtuózní text J. Rolčíka „Hrozivá úroveň některých SŠ a VŠ studentů“ (Žurnál UP 16, č. 13, 12. 1. 2007, s. 8–9) výtečně pobavil a zároveň šel do živého.

Vedení PiF UP se alespoň jakýms takýms způsobem zabírá klíčovým problémem publikační (ne)činnosti fakultních pracovníků, viz např. cena děkana či rekonkurzy na místa zaměstnanců, při nichž by měl být brán v potaz publikační výkon uchazečů. Na druhé straně zůstává neméně klíčový problém nevalné kvality výuky v některých předmětech prakticky nepovšimnut – tedy až na poněkud potěmkinovské hodnocení výuky ve STAGu.

Druhoh stranou neutěšeného stavu, kdy „pedagog“ může studenty „učit“ x-let („x“ si doplňte podle oboru) staré bludy a v praxi u nás není zaveden systém odhalení a řešení takových katastrof, je právě „hrozivá úroveň některých SŠ a VŠ studentů“. Mají-li studenti opouštějící UP po zdárném ukončeném studiu najít uplatnění v praxi, musí být na vyšší jak v oblasti teoretické, tak praktické. Student, třeba biologického zaměření, který zná pouze vyčené poznatky a teorii, je k ničemu úplně stejně jako ten, který má bohaté zkušenosti z terénní práce, ale nezná teorii – pak ovšem ani nemůže vědět, na co v terénu vůbec kouká a jak si to vysvětlit.

Jedním ze základních problémů, které jdou napříč obory a katedrami naší vysoké školy výzkumného typu (alespoň se tak snaží tvářit), je dichotomické myšlení ve stylu „ten dělá to a ten zas tohle“. Podle některých mudrců obývajících UP to konkrétně obnáší, že jedni učí, druzí zas badají. To je samozřejmě špatně z důvodů zcela zjevných (Žurnál UP 13, č. 10, 5. prosince 2003, s. 6). Jednostrannost je ovšem cestou do pekla nejen pro vědeckopedagogické pracovníky, ale i pro studenty. O mizké úrovni znalostí a praktických schopností studentů v laboratorní technice pro molekulární biologii už bylo v Žurnále UP pojednáno J. Rolčíkem. Ve mně samém laboratorní cvičení dodnes vyvolávají drásavé vzpomínky na vodu nezadržitelně stříkající plynovým kahanem až ke stropu laboratoře, neúspěšný pokus přesvědčit vedoucího cvičení kradenými krystaly, že jsme zadanou úlohu úspěšně splnili, a vůbec hořké pocity (vyvěrající částečně z toho, že jsem při pipetování HCl škytnul). I proto bych zde místo k praktické stránce přípravy studentů uvedl několik poznámek k neméně důležité stránce teoretické.

Kdyby některé „odpovědi“ studentů nevedly k vyhození a opakování zkoušky, musel bych je považovat za pokus o vtip. I po letech si živě pamatuji na sisyfovskou snahu kolegy doc. Evžena Opatrného dovést zcela nepřipraveného studenta alespoň k výsledku „dobře“. Zkouška to byla ze zoogeografie, student měl tedy vědět leccos o zeměpisném rozšíření živočišstva a jeho příčinách. Poté, co „student“ – jak takový výraz může znít ironicky! – zařadil mezi jihoamerickou zvířenu žirafy a zebry (za takové odpovědi se dává i na základní škole za pět), uchýlil se zkoušející kolega k zoufalému řešení „Tak mi alespoň rekněte, které oceány sousedí s Jižní Amerikou“. Odpověď, pronesená s výrazem „Tohle je od Vás teda pěkný podraz...“, nám vzala dech: „To jste nám ale na přednášce nefikal!“.

Moje osobní zkušenosti nezavdávají důvod k optimismu o nic více než uvedená poznámka evidentně šlepeného studenta a pro příklady nemusím chodit daleko. Vzápětí poté, co jsem přečetl zmiňovaný text kolegy Rolčíka, jal jsem se opravovat 33 písemek z předmětu „Fylogeneze a systém strunatců“. Pro nebiologie poznamenám, že účelem předmětu je seznámit studenty s příbuzenskými vztahy, anatomií a evolucí organových soustav zvířátek příbuzných čtenářům Žurnálu UP (třeba savci apod.). Spolu s dalšími „systémy“ (bezobratlých, hub a rostlin), ekologií a evoluční biologii patří tento předmět ke klíčovým – obsah těchto předmětů je nutnou součástí základního vzdělání každého biologa.

Dokončení na str. 9

Co s hrozivou úrovní?

Kolega Rolčík se pozastavuje nad hrozivou úrovní některých našich studentů, kterým dělá nebetyčné problémy dobrat se množství látky v 500 ml roztoku, pokud vědí, že ve 100 ml jí je 400 mg, případně kteří spočítají hmotnost ocelového válečku o velikosti tužkového monočlásku na 34 tun (ŽUP 13/16 str. 8). V kolegovi Jurečkovi to vzbudilo zájem a posléze hrůzu a bere to jako ostudu nejen potřežené fakulty (bohužel, té mojí), ale celé UP (ŽUP 14/16 str. 9).

Jako zřejmě většina mých kolegů jsem se s něčím podobným setkal a bohužel nadále občas setkávám. Pokouším se dobrat příčiny, proč tomu tak je, že takoví studenti projdou do vyšších ročníků. Lze najít způsob, jak tomu zabránit?

Myslím, že k hlavním důvodům patří náš tradiční systém zkoušení a dále měkškosrdcatost míchaná s alibismem některých našich kolegů. „Proč bych měl vyhodit právě já? Vždýt ho nezkouším z trojčlenky, a ty základní pojmy a definice z mého předmětu mi nakonec tak nějak odvykláda...“ říkají si ti v nižších ročnících. „No, když dolehl až sem, přece ho nevyhodím teď já,

třeba je jen momentálně indisponovaný,“ řekne si ten v tom posledním. „Už tak máme málo studentů, (platí v některých oborech, kde se více přemýšlí a počítá, než bifluje a povídá), když je všechny vyházáme, z čeho budeme žít?“ zni nejkrutější argument. Ten, v kombinaci s tezí „nemůžeme se zbavit tohoto méně schopného pracovníka, kdo by učil naše studenty?“ může vést k tragickému začarovanému kruhu s katastrofálními důsledky. Pravděpodobně učitel, který absolvoval takové studium, byl autorem poznámky do žákovské „Skákal mi do výkladu a chtěl vidět můj diplom“.

Poměrně přímočaré řešení bych viděl v radikální změně našeho systému zkoušení. Namísto ústního, se spoustou návštěv a povídání, kývání a odezíráni ze rtů zkoušejícího, který se bláhově domnívá, že právě teď u zkoušky studenta naučí to důležité, bych přešel na systém testů, podobný např. v Británii či USA. Vyřešit test by přitom znamenalo vyřešit jeden nebo několik kompletních problémů. Všichni studenti vyzkoušení ve stejný den, stejným testem. Test po použití zveřejnit – každý se pak může podívat, co představuje absolvovaní daného předmětu. Budou testy příliš jednoduché? Hned bude vidět, že příslušná škola či obor asi nemají valnou úroveň. Budou moc těžké? Učitel se bude muset hodně snažit, aby studenty dobře naučil to podstatné. Ostatně k něčemu takovému by mělo směřovat i nedávno uzákoněné zveřejňování bakalářských, diplomových, rigorózních a disertačních prací. Je pozoruhodné, jak se na některých oborech zuby nehty brání zveřejnit své diplomky na internetu a zarputile hledají právní klíčky a smyčky, jak z povinného zveřejňování vycouvat.

Kromě písemných testů by nutnou podmínkou absolvování předmětu mělo být i (veřejně) vystoupení na semináři s nachystanou prezentací. Kdokoliv může přijít a podívat se, kdokoliv může vznést dotaz. Připravit si přesvědčivou prezentaci a pohotově reagovat na nečekané otázky je něco, co budou naši absolventi velmi potřebovat, ale bohužel to někdy patří k jejich největším slablinám.

Ač jsem se nad článkem kolegy Rolčíka velice dobře bavil, nakousnul tam velmi závažné téma. Nedělám si iluzi, že by se popsání hororové příklady týkaly jen jedné fakulty nebo jen té naší univerzity. Cesta ke změně bude zřejmě komplikovaná, protože bude narážet na zaběhané způsoby práce, které se těžko mění. Nicméně si myslím, že co největší transparentnost by mohla být jedním z léků.

Doc. T. Opatrný, PiF

U3V zrušena, ať žije U3V!

Také Vás znepokojila zpráva, že U3V byla zrušena? Pak jste nebyli sami... Dokážete si asi představit, jaký šok způsobila tato zpráva našim studentům-seniorům, kterých máme bezmála 1 090. A co teprve mně – jako ředitelce Univerzity třetího věku... Ale nebojte se, U3V funguje dál a docela dobře. V současné době evidujeme 120 zájemců o přijetí do prvního ročníku a další musíme denně odmítat, protože naše kapacity jsou mnohonásobně překročeny (obvykle přijímáme do 1. ročníku „pouze“ 80 studentů). Dovolte mi tedy, abych vše uvedla na pravou míru a otcovlavo z Rozhodnutí rektora UP B2-06/16-RR o organizačních a řídicích změnách na Univerzitě Palackého v Olomouci onu klíčovou větu v plném znění: „**Ruším** s účinností od 1. ledna 2007 Univerzitu třetího věku jako dosavadní součást pracoviště UP „Centrum celouniverzitních aktivit UP“ v souladu s usnesením AS UP č. 8 a **prevádím** se stejným datem účinností stávající zaměstnance do nově zřízeného „Oddělení pro podporu dalšího vzdělávání UP“ v rámci RUP.“ Takže nikoliv zánik U3V, pouze změna zařazení U3V v rámci organizační struktury UP. Nemusíte se tedy ničeho obávat, U3V byla sice „zrušena“, ale funguje dál, jenom pod jiným oddělením. Ať žije U3V!

PhDr. N. Špatenková, Ph.D., ředitelka U3V

Rektoři olomoucké univerzity v letech 1573–1860

43. FRAGSTEIN Franciscus (František), S.J., Phil. Dr., Theol. Dr. (* 24. 8. 1661 Opava – † 9. 7. 1728 Nisa), rektor od 1. 11. 1719 do 30. 11. 1722

(II) Do období olomouckého rektorátu P. Františka Fragsteina spadá především dokončení nové budovy semináře sv. Františka Xaverského (nynější budovy Cyrilometodějské teologické fakulty UP na Univerzitním nám. 7), jež však neprobíhalo bez obtíží. Stavbu semináře započal jeho regent P. Arnošt Schambogen (1660–1730) položením základního kamene 4. listopadu 1717 a realizoval ji olomoucký stavitel Wolfgang Reich (asi 1680–1730), který ji zřejmě převzal po staviteli Lukáši Klecklovi (1670–1716), s jehož vdovou se 17. září 1719 oženil. Jenže nový pevnostní velitel Karel Antonín hrabě Schaumburg

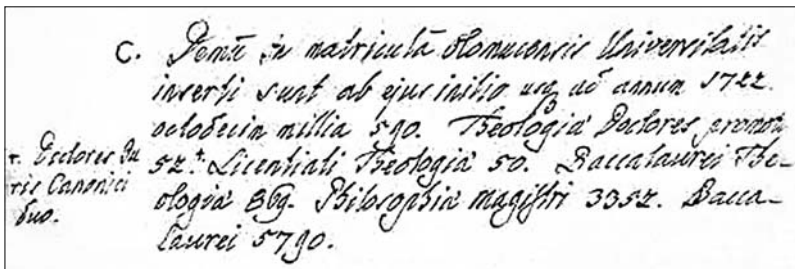
vládku koleje s hodinami usazen knoflík, do něhož byly vložené relikvie.

Jezuitský kostel Panny Marie Sněžné byl vybaven novými oltáři, obrazy a sochami. Roku 1720

sochaři Jan Sturmer (1675–1729) a Filip Sattler (1695–1738).

Z jiných událostí zaznamenaných v rektorském diariu P. Františka Fragsteina uvedme oslavy sv. Pavliny – 29. června 1721 bylo procesí

při svátku patronky města Olomouce obohaceno alegorickými vozy s živými obrazy, v nichž vystupovaly kostýmované dívky, jež během procesí seskočily z vozů a vmísily se mezi přihlížející lid. Ještě poměrně se oslavovala sv. Pavlina o rok později, v neděli 21. června 1722, vzhledem ke stému výročí nalezení ostatků svěťce a jejich uložení v jezuitském kostele. U nového oltáře sv. Pavliny celebroval mši s hudbou („Sacrum sub Musica ad Aram Novam S. Paulinae“) královéhradecký biskup Václav František Karel Košin (?–1731), zpěv po procesí řídil a kázal „Rmus D. Comes Gangini“, tj. olomoucký a vřatislavský kanovník František Rehoř hrabě Giannini ((1693–1758,

▲ Statistický přehled absolventů olomoucké jezuitské univerzity od jejího založení v roce 1573 do roku 1722, pořizeny P. Janem Millerem pro jeho šestidílný spis *Historia provinciae Bohemiae Societatis Iesu ab anno 1555 usque ad annum 1723 conscripta anno D. 1723, Liber V et VI*. (Dějiny české provincie Tovaryšstva Ježíšova od roku 1555 až do roku 1723, sepsané roku 1723, kniha V a VI.; transliterace a překlad reprodukováného fragmentu jsou uvedeny v textu této části seriálu). Národní knihovna České republiky v Praze, sign. XXIII.C.104/3 (XXIII.C.104c), s. 1520 (digitální kopie tohoto svazku je dostupná pro registrované uživatele na internetové adrese www.manuscriptorium.com)

dospěl k přesvědčení, že budova jezuitského semináře zkomplikuje provoz městské zbrojnice (nalézající se v místech pozdější školní budovy Na Hradě, nyní je tato budova v majetku Univerzity Palackého) a docílil u vojenské rady ve Vídni, že práce na budově semináře sv. Františka Xaverského byly zastaveny. Rektor P. František se nato odvolal k císařskému dvoru a 25. května 1720 zaznamenal do svého diaria, že císař Karel VI. (1685–1740) povolil dokončení stavby semináře bez jakýchkoli výhrad. Dne 4. září 1720 byla za účasti rektora Fragsteina komisionálně schválena celková rozloha semináře a 10. prosince téhož roku konsekroval seminární kapli sv. Františka Xaverského (nynější pracovnu děkanky Cyrilometodějské teologické fakulty UP) olomoucký světitel biskup František Julius hrabě Braida (1654–1729).

Dostavována byla rovněž budova jezuitské koleje (nyní Vojenského správního archivu na náměstí republiky). V říjnu roku 1720 zasáhl do stavby koleje významný český architekt Kilián Ignác Dienzenhofer (1689–1751), jenž upravil jižní trakt koleje a patrně i její reprezentativní fasádu do Předhradního náměstí (nyní nám. Republiky). Dne 13. dubna 1722 byl na

uložil rektor Fragstein rakouskému malíři Janu Jiřímu Schmidtovi (kolem 1691–1765), aby vyhotovil pro hlavní oltář tohoto chrámu obraz *Zjevení Panny Marie Sněžné v Římě*, což umělec uskutečnil ve Vídni roku 1721. Mladý olomoucký malíř Jan Kryštof Handke (1694–1774) namaloval kolem roku 1720 obrazy sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského pro oltáře v pobočných kaplích. Roku 1721 přibýly v příslušných kaplích obrazy *Archanděl Michael v boji s ďáblem*, *Stigmatizace sv. Františka z Assisi*, sv. Karel Boroomejský podává Tělo Páně umírajícím, *Vidění sv. Rozálie a Sv. Valentin* od vídeňského malíře Josefa Františka Wickarta (1691–1729), jakož i oltářní obrazy pro kapli sv. Anny a kapli sv. Pavliny z malířské dílny Jana Jiřího Schmidta. Sochařskou a řezbářskou výzdobou kostela Panny Marie Sněžné realizovala v letech 1720–1722 dílna olomouckého sochaře Augustina Jana Thomasbergera (1676–1734), s ním spolupracovali olomoučtí

původem Ital z Modeny), jenž byl 20. února 1722 ustanoven farářem v kostele sv. Mořice. Giannini proslul nejen svými fenomenálními jazykovými znalostmi a knihovnou o 6600 svazcích, ale zejména svým podílem na činnosti první učené společnosti v rakouských zemích, kterou pod názvem *Societas incognitorum* (Společnost neznámých) založil 15. prosince 1746 v Olomouci Josef baron Petrasch (1717–1772). Kostel sv. Mořice Giannini vybavil nákladnými novými varhanami z dílny vřatislavského varhanáře Michala Englera, dokončenými 21. září 1745 a pokládanými dnes za největší a nejdokonalejší barokní varhany severně od Alp. Na závěr festivity sv. Pavliny se konala „Comoediola“ (divadelní hříčka, patrně představení o jednom aktu), v pondělí 22. června 1722 pak byla uspořádána „Comoedia Rudimentistarū“, tj. divadelní představení nejmladších gymnazistů.

Dokončení na str. 10

Děs a bída UP...

Důležitou okolností je i fakt, že těmto prioritním předmetům je věnována značná pozornost už na střední škole a studenti by tudíž měli přicházet s bohatými znalostmi. Mezi znalosti tohoto typu se řadí i přehled orgánových soustav člověka a dalších živočichů. Například popis důležitých kostí včetně jejich latinských názvů je standardní součástí středoškolských učebnic (viz např. Jelínek & Zicháček 2003: *Biologie pro gymnázia*, s. 253–255). Znalost českých názvů kostí navíc patří k všeobecnému vzdělání – právník či prodavačka, kteří neví, že v předloktí mají kost vřetenní a loketní, jsou burani.

Spoléhaje na skutečnost, že i úplný trouba je obeznámen s tím, z čeho se skládá jeho vlastní tělo, zařadil jsem do písemných testů obrázek kostry. Úkolem bylo popsat jednotlivé kosti na kostě např. kočky nebo holuba (úkol zcela triviální i proto, že různé obratlovci mají kostru složenou z větší části ze stejných kostí). Moje – jak se brzy mělo ukázat značně naivní – představa byla, že na tuto záchrannou otázku snadno a na plný počet bodů odpoví všichni studenti, kteří jsou při smyslech, a tak mi ušetří otravné opravování písemek z opakovaných pokusů složit zkoušku. Chyba lávky – na plný počet bodů odpověděli tři (čísly 3) studenti z 33! Průměrný počet získaných bodů na tuto „záchrannou“ desetibodovou otázku byl neuvěřitelných 4,4. Aby toho nebylo málo, našel se i člověk, který označil celkem čtyři různé kosti popiskem „tibia“ – ani jedna z nich

však kostí holenní nebyla. A popsát hrudní kost jako pánev by měl být dobrý argument pro hospitalizaci „studenta“ v psychiatrické léčebně.

To byla bohužel jen jedna z mnoha použitelných ilustrací toho, co dokáží naši studenti. O tom, jakých rozměrů může dosáhnout ignoranství uchazečů o titul Mgr. v biologických oborech na UP, se může čtenář přesvědčit na webové stránce: http://www.zoologie.upol.cz/osoby/Grim/testy_system_cool_stuff.htm. Hypotéza, že chyba je v náročnosti látky či neschopnosti přednášejícího ji vysvětlit, je poněkud na širou s faktelem, že řada studentů písemku napíše brilantně na téměř plný počet bodů. Navíc na úplně každou jednotlivou dosud zadanou otázku odpovědělo alespoň několik studentů bez bodové ztráty. Ostatně výše uvedený úkol s popisem kostry běžně řeší – včetně latinských názvů – studenti gymnázií, jak vím od kolegů tam vyučujících. Po uvedených zkušenostech jsem od nápadu, že jednou nastavím požadavky u zkoušky tak, jak jsem na ně byl zvyklý během svého studia na MU v Brně, raději upustil – nechat propadnout celý ročník nelze, tak velké učebny k dispozici nemáme.

Se stížnostmi kolegů ze všech možných oborů „jak prokrindapána mohl(a) s takovýmá znalostma z předmětu XY prolít až k nám?“ se na bakalářských a státnicových zkouškách setkávám pravidelně. Stejně pravidelně se však setkávám s důmyslnými návrhy „nechme ji projít, ať už je pokoj“ nebo „tak už mu to dejme, vždyť

měl během studia pěkné známky“ (v obzvlášť sofistikované verzi se ještě dodává „... a dobrou diplomku“!). Absence logiky v posledně jmenovaném „argumentu“ je až zarážející – pokud jsou hlavním kritériem pro absolvování školy známky z dílčích zkoušek, a ne to, co si student skutečně odnáší v okamžiku ukončení studia, proč tedy státnice rovnou nezrušíme?

O nevalné úrovni našich studentů a jejich samolibé představě, že přijetí na vysokou školu = diplom v kapse, se opakovaně přesvědčuji i při posezení v pražských podnicích nižších cenových kategorií. Na základě poměrně rozsáhlého souboru pozorování jsem se ujistil, že úroveň znalostí, schopnost tvořivě myslet a zájem o obor jsou u studentů UK na mnohem vyšší úrovni než u nás. Snad je to tím, že ti nadějnější odcházejí do Prahy a Českých Budějovic (ostatně takových případů známých několik). Ať už je však příčina jakákoliv, měly by nás samy zkušenosti, nastíněné J. Rolčíkem a zde, přimět k zamyšlení, zda je pro UP důležitější počet absolventů, nebo jejich úroveň. Maximalizovat kvantitu a kvalitu zároveň, jak známo, nelze.

RNDr. T. Grim, Ph.D.,
Katedra zoologie a Omitologická laboratoř PŘF UP

Pozn. red.: Omlouváme se autorovi původního článku RNDr. J. Rolčíkovi, Ph.D., z Laboratoře růstových regulátorů PŘF, u nějž jsme v předchozím čísle opomněli uvést titul a příslušnost k pracovišti.